

ΕΜΠ-ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΔΠΜΣ : ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ - ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

ΣΤΗΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑ & ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΟΔΗΓΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ 2015 – 2016

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2015

Περιεχόμενα

1.	Εισαγωγή. Ιστορικό των μεταπτυχιακών σπουδών του ΕΜΠ στην Πολεοδομία και Χωροταξία.....	4
2.	Αντικείμενο, στόχοι και οργάνωση του Προγράμματος.....	5
3.	Όργανα διοίκησης του ΔΠΜΣ και κατηγορίες εισακτέων	5
4.	Το πρόγραμμα σπουδών	6
5.	Παρακολούθηση, εξέταση και βαθμολογία μαθημάτων	6
6.	Εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας	7
7.	Συμμετοχή σε Πρόγραμμα Ανταλλαγής φοιτητών	7
8.	Αναγόρευση των διπλωματούχων	8
9.	Εκπαιδευτική εκδρομή.....	8
10.	Διδακτικές ενότητες και μαθήματα.....	8
10.1.	Εισαγωγή σε ζητήματα μεθόδου	9
10.2.	Δυναμικές ανάπτυξης του χώρου και σχεδιασμός	9
10.2.2	Γεωγραφικές δυναμικές και σύγχρονοι μετασχηματισμοί του ελληνικού χώρου.....	10
10.2.3.	Χωρική ολοκλήρωση σε παγκόσμιο και τοπικό επίπεδο. Επιπτώσεις για τη θεωρία και τις ρυθμιστικές πολιτικές	10
10.2.4.	Οικονομική θεωρία και χωροταξικός σχεδιασμός.....	11
10.2.5	Χωρικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της ανάπτυξης και του σχεδιασμού	11
10.2.6	Ευνοϊκοί και περιοριστικοί παράγοντες του σχεδιασμού με όρους αειφορίας	12
10.2.7	Παγκοσμιοποίηση και οι μετασχηματισμοί στην πόλη και το χώρο	12
10.2.8	Πολιτικές για τις πόλεις, το περιβάλλον και τη χωρική ανάπτυξη στην Ευρώπη και την Ελλάδα.....	13
10.3.	Εμβαθύνσεις στη μελέτη και το σχεδιασμό του χώρου	13
10.4.	Εφαρμογές του σχεδιασμού: Ελλάδα – Ευρώπη	16
10.4.3	Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα.....	17
10.4.4	Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο και Δίκαιο Περιβάλλοντος την εποχή του Μνημονίου	17
10.5.	Περιβαλλοντικές διαστάσεις του σχεδιασμού.....	18
10.6.	Ανάπτυξη δεξιοτήτων – παράστασης στη χαρτογράφηση και το σχεδιασμό του χώρου.....	19
	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2015 – 2016	21

1. Εισαγωγή. Ιστορικό των μεταπτυχιακών σπουδών του ΕΜΠ στην Πολεοδομία και Χωροταξία

Ο Τομέας Πολεοδομίας και Χωροταξίας της Σχολής Αρχιτεκτόνων διαθέτει σημαντική πολυετή διδακτική και ερευνητική εμπειρία στα θέματα σχεδιασμού του χώρου σε πολεοδομικό και χωροταξικό επίπεδο.

Ως προς τις μεταπτυχιακές σπουδές οργανώνεται για πρώτη φορά το 1962, το «Σεμινάριο Εξειδικεύσεως εις την πολεοδομίαν και χωροταξίαν» κυρίως για την επιμόρφωση των στελεχών της τότε έδρας της Πολεοδομίας. Το 1965 ιδρύεται το Σπουδαστήριο Πολεοδομικών Ερευνών το αρχαιότερο Σπουδαστήριο της Σχολής Αρχιτεκτόνων το οποίο αναλαμβάνει την εκπόνηση πολεοδομικών και χωροταξικών μελετών σε συνεργασία με το Δημόσιο. Στο Σπουδαστήριο, υπό την διεύθυνση αρχικά του Α. Κριεζή και στην συνέχεια του Αθ. Αραβαντινού, εκπονούνται πρότυπες έρευνες και ταυτόχρονα εκπαιδεύονται στην πολεοδομική εφαρμογή και στη θεωρία επιστήμονες πολλών ειδικοτήτων, οι οποίοι στην συνέχεια στελέχωσαν το Πολυτεχνείο και το ελληνικό Δημόσιο. Με τη βοήθεια και την προτροπή του Σπουδαστηρίου εξασφαλίζονται υποτροφίες για μετεκπαίδευση στελεχών στο εξωτερικό. Στο διάστημα μεταξύ 1970 - 1973 επισημοποιείται η λειτουργία του Σεμιναρίου και χορηγούνται πιστοποιητικά παρακολούθησης, ενώ σε μια δεύτερη φάση (1974 - 76) λειτουργεί ως διετής κύκλος μεταπτυχιακών σπουδών.

Το 1982, δημιουργείται ο Τομέας “Πόλη και Κοινωνικές Πρακτικές”, ο οποίος το 1990 μετονομάζεται σε “Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας”. Από το 1984 και μετά γίνονται συνεχείς προσπάθειες για οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ από το 1986 οργανώνονται σεμινάρια με επίκεντρο την εκπόνηση των διδακτορικών διατριβών. Έκτοτε έχει απονεμηθεί με την καθοδήγηση του μελών του Τομέα Πολεοδομίας και Χωροταξίας, ο τίτλος του διδάκτορα σε επιστήμονες διαφορετικών ειδικοτήτων (αρχιτέκτονες, πολιτικούς μηχανικούς, τοπογράφους, γεωγράφους, κοινωνικούς επιστήμονες, κλπ).

Από το 1998 έως σήμερα, οι μεταπτυχιακές σπουδές στην Πολεοδομία – Χωροταξία λειτουργούν στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ ως μία από τις δύο Κατευθύνσεις του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) «Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου» (βλ. αναλυτικά πιο κάτω).

Για τη λειτουργία του προγράμματος αναβαθμίστηκε η υλικοτεχνική υποδομή, ανακαινίστηκαν χώροι διδασκαλίας και εξοπλίστηκαν κατάλληλα, δημιουργήθηκαν νέοι χώροι για τις γραμματείες και των δύο Κατευθύνσεων, εμπλουτίστηκε η βιβλιοθήκη και δημιουργήθηκε ειδική ιστοσελίδα του προγράμματος. Επίσης τέθηκαν στη διάθεση ορισμένων ομάδων μεταπτυχιακών σπουδαστών τα εργαστήρια των Τομέων του τότε Τμήματος και νυν Σχολής Αρχιτεκτόνων.

Για την προώθηση των ερευνητικών δραστηριοτήτων και την υποβοήθηση του διδακτικού έργου στον Τομέα της Πολεοδομίας και Χωροταξίας, λειτουργούν και τα ακόλουθα εργαστήρια:

- Χωρικού Σχεδιασμού και Γεωγραφικών συστημάτων Πληροφοριών
- Πολεοδομικών Ερευνών
- Σχεδιαστικής Μεθοδολογίας και Ρύθμισης του Χώρου
- Χωροταξίας και Οικιστικής Ανάπτυξης
- Αστικού Περιβάλλοντος
- Πολεοδομικής Σύνθεσης

Υπεύθυνη του ΔΠΜΣ για την Κατεύθυνση της Πολεοδομίας και Χωροταξίας είναι η Καθηγήτρια της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ: **Κωνσταντίνα Βαϊού**

Διευθυντής του ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου» είναι ο καθηγητής της Σχολής Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ: **Γεώργιος Παρμενίδης**

2. Αντικείμενο, στόχοι και οργάνωση του Προγράμματος

Από το ακαδημαϊκό έτος 1998-1999 λειτουργεί στο ΕΜΠ, σύμφωνα με τις διατάξεις της ισχύουσας νομοθεσίας; Διατμηματικό – Διεπιστημονικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (ΔΠΜΣ) με τίτλο «Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός του Χώρου», και στις Κατευθύνσεις: (Α) «Έρευνα στην Αρχιτεκτονική: Σχεδιασμός – Χώρος – Πολιτισμός» και (Β) «Πολεοδομία και Χωροταξία». Συντονίζουσα το ΔΠΜΣ Σχολή έχει οριστεί η Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ. Η λειτουργία του ΔΠΜΣ βασίζεται στις ακόλουθες συνεργαζόμενες Σχολές του ΕΜΠ: Πολιτικών Μηχανικών, Αγρονόμων και Τοπογράφων Μηχανικών, Μηχανολόγων Μηχανικών και Εφαρμοσμένων Μαθηματικών και Φυσικών Επιστημών.

Ο διατμηματικός χαρακτήρας του προγράμματος κρίνεται ιδιαίτερα θετικός καθώς συμβάλλει στην αρτιότερη κάλυψη των θεμάτων σε μια διεπιστημονική περιοχή σπουδών και έρευνας, η οποία προσελκύει φοιτητές και φοιτήτριες από διάφορες σχολές (αρχιτέκτονες, τοπογράφοι, πολιτικοί μηχανικοί, μηχανικοί χωροταξίας, νομικοί, περιβαλλοντολόγοι, γεωγράφοι, οικονομολόγοι, κ.α.).

Στόχοι του ΔΠΜΣ στην Πολεοδομία και Χωροταξία είναι :

- α) η διεπιστημονική κατάρτιση διπλωματούχων μηχανικών του ΕΜΠ ή και άλλων ΑΕΙ της χώρας ή αποφοίτων ισοτίμων πανεπιστημίων της αλλοδαπής, σε θέματα ανάλυσης και σχεδιασμού του χώρου.
- β) Η ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και η παραγωγή νέας γνώσης στο σχεδιασμό του χώρου σε διαφορετικές κλίμακες, σε συνάρτηση και με την υποβοήθηση όσων συνεχίζουν σε διδακτορικές σπουδές στους τομείς εξειδίκευσης του ΔΠΜΣ.

Η κατεύθυνση «Πολεοδομία και Χωροταξία» του ΔΠΜΣ «Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου» απονέμει, μετά από επιτυχή παρακολούθηση των σπουδών, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης (ΜΔΕ) του ΕΜΠ στην «Πολεοδομία και Χωροταξία».

Στη διάρκεια της λειτουργίας του έχουν απασχοληθεί στο Πρόγραμμα μέλη ΔΕΠ των πέντε Σχολών του ΕΜΠ, πολλοί καθηγητές άλλων ΑΕΙ της χώρας και του εξωτερικού καθώς και ειδικευμένοι επιστήμονες με πλούσια επαγγελματική εμπειρία, διαμορφώνοντας ένα επιστημονικό περιβάλλον για την ανάπτυξη της έρευνας στους τομείς της Πολεοδομίας και της Χωροταξίας, παράλληλα με την παροχή εξειδικευμένων γνώσεων που δίδουν δυνατότητες επαγγελματικής ανέλιξης.

Στη δεκαετία 1998-2008, παρακολούθησαν το ΔΠΜΣ στην Κατεύθυνση της Πολεοδομίας και Χωροταξίας συνολικά 342 μεταπτυχιακοί σπουδαστές, οι οποίοι συνέβαλαν στην παραγωγή επιστημονικού έργου με την εκπόνηση ενός μεγάλου αριθμού μεταπτυχιακών εργασιών και επιτυχάνοντας υψηλά ποσοστά αποφοίτησης (γύρω στο 75% κατά μέσο όρο). Κατά την πρώτη τριετία λειτουργίας του Προγράμματος, πολλοί από τους μεταπτυχιακούς σπουδαστές/τριες, ενισχύθηκαν με υποτροφία.

3. Όργανα διοίκησης του ΔΠΜΣ και κατηγορίες εισακτέων

Το Πρόγραμμα διοικείται από κοινού με την Κατεύθυνση Α΄, από την Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (ΕΔΕ), μαζί με τη Γενική Συνέλευση (Γ.Σ.) της Σχολής Αρχιτεκτόνων. Οι ειδικότερες ρυθμίσεις που διέπουν την οργάνωση των μαθημάτων και τη λειτουργία του ΔΠΜΣ εν γένει, αποτυπώνονται στον Οδηγό Σπουδών σύμφωνα και με τον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας του ΔΠΜΣ.

Στο Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) γίνονται δεκτοί διπλωματούχοι Μηχανικοί Σχολών του ΕΜΠ ή άλλων αντιστοίχων Τμημάτων ΑΕΙ της χώρας ή ισοτίμων Τμημάτων ΑΕΙ της αλλοδαπής. Επίσης, γίνονται δεκτοί και απόφοιτοι ισοτίμων Τμημάτων συγγενούς γνωστικού αντικειμένου της ημεδαπής ή της αλλοδαπής από θετικές ή τεχνολογικές κατευθύνσεις, σε ποσοστό επί των εισαγόμενων σπουδαστών, καθοριζόμενο από την Ειδική Διατμηματική Επιτροπή (ΕΔΕ) και για τους οποίους η απόκτηση του Μ.Δ.Ε. ή και Δ.Δ. δεν συνεπάγεται και την απόκτηση του βασικού διπλώματος του ΕΜΠ. Με τον ίδιο ως άνω περιορισμό, γίνονται κατ' αρχήν δεκτές προς εξέταση και αιτήσεις υποψηφιότητας κατόχων τίτλων σπουδών λοιπών Τμημάτων, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις ισχύουσες διατάξεις.

Η επιλογή των μεταπτυχιακών σπουδαστών γίνεται μετά από ανοικτή προκήρυξη, με συνεκτίμηση των κριτηρίων και προϋποθέσεων της ισχύουσας νομοθεσίας και τα συμπληρωματικά κριτήρια της ΕΔΕ. Οι συντελεστές βαρύτητας μεταξύ των διαφόρων κριτηρίων, η όλη διαδικασία επιλογής των υποψηφίων καθώς και ο ακριβής αριθμός τους αποφασίζονται επίσης από την ΕΔΕ. Ο αριθμός εισακτέων στο πρόγραμμα ορίζεται κατ' ανώτατο όριο σε 40 ανά κατεύθυνση, ετησίως.

4. Το πρόγραμμα σπουδών

Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει 21 μαθήματα κατ' επιλογή καθώς και 1 υποχρεωτικό μάθημα (βλ. πίνακα μαθημάτων). Τα μαθήματα αναπτύσσονται σε δύο εξάμηνα σπουδών και ακολουθεί ένα εξάμηνο εκπόνησης μεταπτυχιακής εργασίας. Η συγγραφή της εργασίας αυτής αρχίζει μετά την ολοκλήρωση έξι μαθημάτων και διαρκεί τουλάχιστον ένα εξάμηνο.

Κάθε εξάμηνο σπουδών περιλαμβάνει 13 πλήρεις διδακτικές εβδομάδες. Τα μαθήματα είναι τρίωρης διάρκειας και γίνονται κατά τις απογευματινές ώρες.

Οι σπουδαστές/τριες είναι δυνατόν στα πλαίσια της διεπιστημονικότητας και διατμηματικότητας του προγράμματος να παρακολουθήσουν ένα μάθημα ανά εξάμηνο (δύο μαθήματα στο σύνολο του Προγράμματος, συναφή με το αντικείμενό του) από την άλλη Κατεύθυνση: «Σχεδιασμός – Χώρος – Πολιτισμός» ή από το ΔΠΜΣ: «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» της Σχολής Τοπογράφων του ΕΜΠ.

5. Παρακολούθηση, εξέταση και βαθμολογία μαθημάτων

Οι μεταπτυχιακοί σπουδαστές και σπουδάστριες οφείλουν να παρακολουθήσουν τέσσερα μαθήματα ανά εξάμηνο, δηλαδή **7 μαθήματα** από μια σειρά προσφερόμενων κατ' επιλογήν μαθημάτων και **ενός υποχρεωτικού μαθήματος**. Στο χειμερινό εξάμηνο επιλέγουν τέσσερα από τα κατ' επιλογήν προσφερόμενα μαθήματα και στο εαρινό εξάμηνο τρία μαθήματα κατ' επιλογήν + το υποχρεωτικό μάθημα.

Τα μεταπτυχιακά μαθήματα της Κατεύθυνσης Πολεοδομίας και Χωροταξίας γίνονται στις αίθουσες διδασκαλίας: T108, T106 και T103 του 1ου ορόφου του κτιρίου Τοσίτσα, σύμφωνα με το ωρολόγιο πρόγραμμα, εκτός του μαθήματος «Αρχές Επιστήμης Γεωγραφικής Πληροφορίας – Θεματική Χαρτογραφία» που πραγματοποιείται στην Πολυτεχνειούπολη Ζωγράφου (Κέντρο Γεωπληροφορικής Κτιρίου Τοπογράφων).

Μέσα σε μία εβδομάδα από την έναρξη των μεταπτυχιακών μαθημάτων, οι σπουδαστές/τριες πρέπει να δηλώσουν στην Επιστημονική Γραμματεία του ΔΠΜΣ, τα τέσσερα μαθήματα που πρόκειται να παρακολουθήσουν στο χειμερινό εξάμηνο. Αντίστοιχα, οφείλουν να δηλώσουν τα υπόλοιπα τρία μαθήματα (το υποχρεωτικό δεν χρειάζεται γραπτή δήλωση) μέσα σε μία εβδομάδα από την έναρξη του εαρινού εξαμήνου.

Η φοίτηση είναι υποχρεωτική. Σύμφωνα με τον Κανονισμό Λειτουργίας (ΕΚΛ) του ΕΜΠ: "Σε περίπτωση που συντρέχουν εξαιρετικά σοβαροί και τεκμηριωμένοι λόγοι αδυναμίας παρουσίας του μεταπτυχιακού φοιτητή, η ΓΣ ή η ΕΔΕ μπορούν να δικαιολογήσουν ορισμένες απουσίες, ο μέγιστος αριθμός των οποίων δεν μπορεί να υπερβεί το 1/4 των μαθημάτων. Μεταπτυχιακοί φοιτητές/τριες που δεν έχουν συμπληρώσει τον απαραίτητο αριθμό παρουσιών σε κάθε μάθημα έχουν το δικαίωμα να επαναλάβουν το μάθημα στην επόμενη και τελευταία διδακτική περίοδο" (άρθρο 7 παρ. 4.5.α).

Στο τέλος κάθε εξαμήνου, οι σπουδαστές/τριες υποχρεούνται να παραδώσουν για κάθε μάθημα εργασία, πάνω σε αντικείμενο που θα προσυμφωνήσουν με τη διδακτική ομάδα, ή να δώσουν εξετάσεις, ανάλογα με τις απαιτήσεις του κάθε μαθήματος.

Οι σπουδαστικές εργασίες, που είναι ατομικές, κατατίθενται στους διδάσκοντες συνοδευόμενες από cd και βαθμολογούνται στην αριθμητική κλίμακα: 5-10 για την προαγωγή. Ένα αντίγραφο σε cd κατατίθεται επίσης στην επιστημονική γραμματεία.

Η **ελάχιστη χρονική διάρκεια σπουδών** για την απόκτηση του ΜΔΕ ορίζεται στα τρία (3) εξάμηνα και η **μέγιστη διάρκεια φοίτησης** στα δύο χρόνια (τέσσερα εξάμηνα σπουδών). Κατά τον πρώτο χρόνο, κάθε σπουδαστής/τρια οφείλει να έχει περάσει τουλάχιστον τα έξι (6) από τα οκτώ (8) μαθήματα. Εάν τούτο δεν επιτευχθεί χορηγείται απλό πιστοποιητικό παρακολούθησης των συγκεκριμένων μαθημάτων και αποχωρεί. Σε έκτακτες περιπτώσεις και μετά από έγκριση της ΕΔΕ, υπάρχει η δυνατότητα διακοπής ή παράτασης των σπουδών.

6. Εκπόνηση της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας

Μετά το πέρας των δύο εξαμήνων φοίτησης, οι σπουδαστές/τριες μπορούν να καταθέσουν αίτηση ανάληψης της διπλωματικής εργασίας και δήλωσης του θέματος με την προϋπόθεση ότι θα έχουν περάσει επιτυχώς τα έξι (6) από τα οκτώ (8) μαθήματα του προγράμματος, μετά το πέρας της εξεταστικής του Σεπτεμβρίου. Για την εκπόνηση της παραπάνω εργασίας, ορίζεται επιβλέπων καθηγητής/τρια από τα μέλη ΔΕΠ της Σχολής Αρχιτεκτόνων ή από εκείνα των συνεργαζόμενων Σχολών που διδάσκουν στο ΔΠΜΣ της Κατεύθυνσης. Η αλλαγή επιβλέποντα καθηγητή δεν είναι δυνατή παρά μόνο με αιτιολογημένη απόφαση της ΕΔΕ.

Για να καταθέσει τη μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, ο φοιτητής/τρια πρέπει να έχει περάσει επιτυχώς το σύνολο των μαθημάτων. Την κατάθεση ακολουθεί προφορική υποστήριξη ενώπιον τριμελούς εξεταστικής επιτροπής. Εάν η μεταπτυχιακή εργασία δεν ολοκληρωθεί επιτυχώς εντός του 3^{ου} εξαμήνου (δηλαδή στην εξεταστική περίοδο του Φεβρουαρίου), μπορεί να συνεχιστεί στο επόμενο εξάμηνο και να υποστηριχθεί στις επόμενες δύο εξεταστικές περιόδους του Ιουνίου και του Οκτωβρίου.

Ο ορισμός των μελών της εξεταστικής επιτροπής γίνεται μετά από πρόταση του επιβλέποντα καθηγητή. Τα υπόλοιπα δύο μέλη είναι δυνατόν να επιλέγονται είτε από τα μέλη ΔΕΠ της Σχολής Αρχιτεκτόνων ή των συνεργαζόμενων Σχολών ΕΜΠ ή ακόμη και από μέλη ΔΕΠ άλλων ΑΕΙ (το ένα μέλος).

Το κείμενο της μεταπτυχιακής εργασίας υποβάλλεται σε τέσσερα αντίτυπα (1 για κάθε μέλος της τριμελούς επιτροπής και 1 για την επιστημονική γραμματεία) και 1 CD, που περιλαμβάνει οπωσδήποτε περίληψη μιας ή δύο σελίδων (ελληνικά και σε μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα), βιβλιογραφικές αναφορές καθώς και ολόκληρο το κείμενο της εργασίας (για περισσότερες πληροφορίες επί της διαδικασίας και των αναλυτικών προδιαγραφών εκπόνησης της διπλωματικής μεταπτυχιακής εργασίας μπορείτε να απευθύνεστε στην επιστημονική γραμματεία της Κατεύθυνσης).

7. Συμμετοχή σε Πρόγραμμα Ανταλλαγής φοιτητών

Οι μεταπτυχιακοί σπουδαστές που επιθυμούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα ανταλλαγής σπουδαστών ERASMUS μπορούν να κάνουν αίτηση μόνο μετά το πέρας των δύο εξαμήνων φοίτησης, με την προϋπόθεση ότι έχουν ολοκληρώσει επιτυχώς τα οκτώ (8) μαθήματα του προγράμματος.

Η μέγιστη διάρκεια παραμονής τους σε κάποιο από τα Πανεπιστήμια του εξωτερικού με τα οποία συνεργάζεται το ΕΜΠ, μπορεί να είναι ένα (1) ακαδημαϊκό εξάμηνο.

Για πληροφορίες σχετικά με τη λίστα των συνεργαζόμενων ιδρυμάτων του εξωτερικού, τις ημερομηνίες επιλογής των φοιτητών κ.α. οι ενδιαφερόμενοι σπουδαστές μπορούν να απευθύνονται στο γραφείο ERASMUS της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχ. (Κτίριο Τοσίτσα 5ος όροφος, <http://eep.ntua.gr/>).

8. Αναγόρευση των διπλωματούχων

Ο γενικός βαθμός του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (ΜΔΕ) προκύπτει ως ο σταθμισμένος μέσος όρος των βαθμών των μεταπτυχιακών μαθημάτων και της μεταπτυχιακής εργασίας, όπου η τελευταία θεωρείται ότι αντιστοιχεί σε διδακτικές μονάδες ενός εξαμήνου μαθημάτων: Βαθμός Μ.Δ.Ε. = (άθροισμα βαθμών 8 μεταπτυχιακών μαθημάτων + τετραπλάσιο βαθμού μεταπτυχιακής εργασίας) / 12).

Πριν από την επίσημη αναγόρευσή του ο/η διπλωματούχος μπορεί να λαμβάνει πιστοποιητικό επιτυχούς ολοκλήρωσης του κύκλου σπουδών του ΔΠΜΣ για διοικητική χρήση. Η αναγόρευση των μεταπτυχιακών σπουδαστών/στριών σε διπλωματούχους γίνεται με ειδική τελετή απονομής των μεταπτυχιακών διπλωμάτων στη Σχολή Αρχιτεκτόνων.

9. Εκπαιδευτική εκδρομή

Από το 2005, η κατεύθυνση «Πολεοδομία και Χωροταξία» αναπτύσσει σταδιακά μια «παράδοση» εκπαιδευτικών εκδρομών, με την πεποίθηση, ότι ο προσφερόμενος αυτός μεταπτυχιακός κύκλος σπουδών θα ολοκληρωνόταν, τόσο καλύτερα, όσο περισσότερο γινόταν εφικτό, οι θεωρητικές γνώσεις που αποκτούν οι σπουδαστές και οι σπουδάστριες στη διάρκεια των μαθημάτων, να συμπληρώνονταν και από μια συστηματική, αλλά συγχρόνως και συλλογική, in vivo παρατήρηση και μελέτη του αντικειμένου των σπουδών, που δεν είναι άλλο από το χώρο στον οποίο αναπτύσσονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες και, απ' αυτές ειδικότερα οι πόλεις και οι οικισμοί.

Οι εκπαιδευτικές εκδρομές που οργανώθηκαν και υλοποιήθηκαν επιτυχώς είναι οι εξής: 2004/05: Βερολίνο, 2006/07: Βιέννη, 2007/08: Κωνσταντινούπολη, 2008/09: Ελσίνκι, 2009/10: Amsterdam, 2012/13: Βουκουρέστι.

Όλοι οι προορισμοί είναι πόλεις ευρωπαϊκές, ιστορικές, πολιτισμικά πολύτιμες, αλλά και πολεοδομικά διδακτικές. Παρέχουν την ευκαιρία για εμβάθυνση στους διάφορους προβληματισμούς για τη διαχείριση και το σχεδιασμό του αστικού χώρου, που έχουν θιγεί, συζητηθεί και αναλυθεί στα δύο εξάμηνα των θεωρητικών μαθημάτων του μεταπτυχιακού προγράμματος.

10. Διδακτικές ενότητες και μαθήματα

Τα μαθήματα που διδάσκονται στην Κατεύθυνση: Πολεοδομία και Χωροταξία εντάσσονται σε έξι διδακτικές ενότητες:

- Εισαγωγή σε ζητήματα μεθόδου
- Δυναμικές ανάπτυξης του χώρου και σχεδιασμός
- Εμβαθύνσεις στη μελέτη και στο σχεδιασμό του χώρου
- Εφαρμογές του σχεδιασμού: Ελλάδα – Ευρώπη
- Περιβαλλοντικές διαστάσεις του σχεδιασμού

- Ανάπτυξη δεξιοτήτων – παράστασης στη χαρτογράφηση και το σχεδιασμό του χώρου

Τα μαθήματα που περιλαμβάνει η κάθε ενότητα παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω:

10.1. Εισαγωγή σε ζητήματα μεθόδου

10.1.1. Το Ζήτημα της Μεθοδολογίας και της Θεωρίας στο Σχεδιασμό του Χώρου

Υποχρεωτικό (εαρινό)

Διδάσκοντες: Ε. Παναγιωτάτου, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Το μάθημα θέτει ζητήματα μεθοδολογίας και θεωρίας στον σχεδιασμό του χώρου. Αποσκοπεί στην εξοικείωση των σπουδαστών με τις διαδικασίες κοινωνικής εξέλιξης, τις συνιστώσες και τις διαδικασίες του σχεδιασμού, τις θεωρητικές θέσεις για τις μεθοδολογίες σχεδιασμού, τη διαμόρφωση προτύπων, πολιτικών και πρακτικών.

Με βιβλιογραφικές επεξεργασίες και παραδείγματα, το μάθημα διερευνά τις επιστημολογικές καταβολές του ζητήματος, αναδεικνύει τον διεπιστημονικό του χαρακτήρα, στοιχειοθετεί κριτική θεώρηση της σχετικής συζήτησης, διερευνά τις κυρίαρχες θέσεις, τις δυνατότητες και τους περιορισμούς τους. Ο κύκλος των διαλέξεων σε συνάρτηση με τις σπουδαστικές εργασίες συνθέτει τις μεθοδολογικές επεξεργασίες μιας «πιο πειστικής» προσέγγισης της πολυδιάστατης πραγματικότητας, διαγράφει τις τάσεις αναθεώρησης των μεθοδολογικών εργαλείων του σχεδιασμού υπό το πρίσμα της ταχύτατα μεταβαλλόμενης πολυπλοκότητας, των ανατροπών και των νέων αντιπαραθέσεων στο κοινωνικοχωρικό περιβάλλον.

Κάθε σπουδαστής ολοκληρώνει μία ατομική εργασία. Εντάσσεται όμως σε ευρύτερη ομάδα για το ίδιο θέμα, όπου η συλλογική ερευνητική προσπάθεια, η ανταλλαγή εμπειρίας και θέσεων αναδεικνύει τα διαφορετικά κριτήρια απεικόνισης των ζητημάτων, τις συγκλίσεις, τα όρια των μεθοδολογικών προσεγγίσεων και του σχεδιασμού με ζωντανές επικοινωνητικές συζητήσεις στα εργαστήρια του μαθήματος.

10.2. Δυναμικές ανάπτυξης του χώρου και σχεδιασμός

10.2.1 Δυναμικές των πόλεων και σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού

Κατ'επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες: Μ. Αγγελίδης, Καθηγητής ΕΜΠ, Αθ. Αραβαντινός, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Μ. Μάρκου, Επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ

Οι μετασηματισμοί των πόλεων τις τελευταίες δεκαετίες είναι εντυπωσιακά εντονότεροι σε σχέση με το παρελθόν και προδιαγράφουν μια μελλοντική “εικόνα” των πόλεων που λίγη σχέση θα έχει με το παρελθόν και, βέβαια, δεν μπορεί να «σχεδιαστεί» με βάση τις παλιότερες πρακτικές του σχεδιασμού. Αυτό ισχύει κατ'εξοχήν στην σημερινή περίοδο της κρίσης που συναρτήθηκε, στην Ελλάδα και με εξαιρετικά σημαντικές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο του χωρικού σχεδιασμού. Επιδίωξη του μαθήματος είναι να συζητήσει αυτές τις μεταβολές, σε όλα τα πεδία (δραστηριότητες / χρήσεις γης, ανάπτυξη / χωρικές ανισότητες, κοινωνία / κοινωνικός αποκλεισμός στο χώρο, αστικό περιβάλλον κ.ο.κ.) και σε όλα τα χωρικά επίπεδα: πόλεις, ευρύτερες περιοχές τους, ρόλος των πόλεων σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Έμφαση θα δοθεί στις μεταλλαγές των μητροπολιτικών περιοχών, οι οποίες έχουν στρατηγική σημασία στη νέα αστικοποίηση. Ειδικότερο (αλλά όχι μοναδικό) πεδίο συζήτησης θα είναι η Αθήνα / Αττική.

Έμφαση θα δοθεί στις «αδυναμίες» αλλά και τις «ευκαιρίες» που παρουσιάζουν οι μελλοντικές προοπτικές ανάπτυξης των πόλεων. Η νέα «κατάσταση» των πόλεων κατά και μετά την κρίση και ακόμα περισσότερο, οι

προκλήσεις που συνδέονται με τις προοπτικές εξέλιξης τους οφείλουν να αντιμετωπιστούν με νέες στρατηγικές και νέα εργαλεία και πρακτικές σχεδιασμού. Τέτοιες νέες καινοτόμες πρακτικές εφαρμόζονται σε πολλές πόλεις στην Ευρώπη και αλλού. Θα τις παρουσιάσουμε θα τις σχολιάσουμε και θα τις συγκρίνουμε με τις πρακτικές που εφαρμόζονται (ή «απουσιάζουν») από τις ελληνικές πόλεις.

10.2.2 Γεωγραφικές δυναμικές και σύγχρονοι μετασχηματισμοί του ελληνικού χώρου

Κατ'επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες: Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Καθηγήτρια ΕΜΠ, Ν. Μπελαβίλας, Αναπληρωτής καθηγητής ΕΜΠ, Ε. Κλαμπατσέα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Α. Τουφεγγοπούλου, Δρ. ΕΜΠ

Το μάθημα επικεντρώνεται στη διερεύνηση, περιγραφή και ερμηνεία των σύγχρονων μετασχηματισμών του ελληνικού χώρου. Προσεγγίζονται οι ιδιαιτερότητες και ποικιλομορφίες του, όπως αυτές προκύπτουν από τις δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές ανακατατάξεις της μεταπολεμικής περιόδου καθώς και της σύγχρονης καθολικής κρίσης. Αναζητούνται και αναδεικνύονται οι εναλλακτικές δυνατότητες ανάπτυξης με όρους αειφορίας, στο πλαίσιο των σύγχρονων κοινωνικών και πολιτικών δεδομένων. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάζονται, συζητούνται και αναλύονται στη βάση μιας διαδραστικής προσέγγισης τρεις κεντρικές ενότητες θεμάτων: α) ο χώρος ως υποδοχέας παραγωγικών δραστηριοτήτων: αγροτικός τομέας, μεταποίηση και εξόρυξη, τουρισμός/ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, β) χώρος και δημιουργικότητα (δημιουργικές και έξυπνες πόλεις, δημιουργικοί κλάδοι κ.λπ.), γ) χώρος και καινοτομία. Στο πλέγμα των παραπάνω αρθρώνονται επίσης θεωρητικές αναζητήσεις και εμπειρικές έρευνες για διαχρονικά ζητήματα, που συνεχώς εξελίσσονται και επικαιροποιούνται, με επίκεντρο τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη σχέση της με την πολιτιστική και φυσική κληρονομιά και στο ρόλο του σχεδιασμού στην Ελλάδα της κρίσης. Τέλος, οι διαλέξεις και παρουσιάσεις που πραγματοποιούνται υποστηρίζουν τους σπουδάστριες/ες στην επιλογή του τι να παρατηρήσουν, πως να το παρατηρήσουν και κυρίως να το ερμηνεύσουν. Συνεπώς στοχεύουν στην υποβοήθησή τους, ώστε να δομήσουν τη μεθοδολογική προσέγγιση, που θα ακολουθήσουν κατά την ατομική ερευνητική εργασία τους στη βάση των ειδικών ενδιαφερόντων τους.

10.2.3. Χωρική ολοκλήρωση σε παγκόσμιο και τοπικό επίπεδο. Επιπτώσεις για τη θεωρία και τις ρυθμιστικές πολιτικές

Κατ'επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες: Μ. Μάρκου, Επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ, Ι. Σαγιάς, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ, Μ. Σπουρδαλάκης, Καθηγητής ΕΚΠΑ

Το μάθημα διερευνά τις πολλαπλές συνιστώσες της ανάπτυξης του χώρου και την πολιτική σημασία μιας τέτοιας προσέγγισης, διαπιστώνοντας ότι οι σύγχρονες ρυθμιστικές πολιτικές παλιδρομούν ανάμεσα στα προτάγματα που θέτει, αφενός, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και της διακυβέρνησης και, αφετέρου, το ιδιαίτερο πλέγμα δυναμικών που στοιχειοθετείται σε κάθε τόπο από τις σχέσεις, τις πρακτικές, τις αξιώσεις και τις στρατηγικές κοινωνικών υποκειμένων που διαφιλονικούν το χώρο εντός του οποίου συγκροτούνται. Με δεδομένο ότι οι πόλεις αναπτύσσονται ως κόμβοι ενός δικτύου ανταλλαγών, την ίδια στιγμή που η κάθε μια από αυτές αντιπροσωπεύει, σε μια ιδιαίτερη αλληλουχία συγκυριών, μια μοναδική συνθήκη διαχείρισης των κοινωνικών διαθεσίμων, θεωρούμε ότι ο αστικός χώρος προσφέρει ένα προνομιούχο πεδίο διερεύνησης των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στο παγκόσμιο και το τοπικό. Για το λόγο αυτό μελετούμε κλασικά και σύγχρονα θεωρητικά κείμενα, που αποτελούν σημαντικές αναφορές στη διερεύνηση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων σε επιλεγμένα αστικά κέντρα, αλλά και κείμενα πολιτικής ή μελέτες για την ανάπτυξη πόλεων και αστικών περιοχών. Η έμφαση δίνεται στον τρόπο με τον

οποίο κάθε μια από αυτές τις μελέτες συμβάλλει στην επεξεργασία εννοιολογικών και μεθοδολογικών εργαλείων για την καταγραφή και κατανόηση της πολλαπλότητας του γεωγραφικού χώρου γενικότερα, για την επισήμανση των πεδίων της κοινωνικής ζωής στα οποία εκβάλλουν και από τα οποία αντλούν οι μεταλλαγές του χώρου. Μέσα από παραδείγματα, εξετάζουμε τις γεωγραφικές “εκφράσεις” ή τα “αποτελέσματα” συγκεκριμένων διαδικασιών και πολιτικών διαχείρισης του χώρου στην τοπική κλίμακα, όπου διαφαίνονται δίκτυα αλληλεπιδράσεων, δρώντα υποκείμενα, δομές και σχέσεις που συνθέτουν την ιδιαίτερη φυσιογνωμία κάθε τόπου και, ταυτόχρονα, τον τρόπο πρόσβασής του στο παγκόσμιο γίγνεσθαι.

10.2.4. Οικονομική θεωρία και χωροταξικός σχεδιασμός

Κατ’επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες: Σ. Αντωνοπούλου, Τέως Καθηγήτρια ΕΜΠ

Στόχος του μαθήματος είναι η εξοικείωση των μη οικονομολόγων σπουδαστών στη σύγχρονη οικονομική θεωρία και πρακτική, σε ένα πρώτο εισαγωγικό επίπεδο. Επιδιώκεται να αποκτήσουν οι σπουδαστές τη γνώση μερικών θεμελιωδών εννοιών και προτάσεων της οικονομικής επιστήμης. Η γνώση αυτή θα επιτρέψει την κατανόηση βασικών οικονομικών παραμέτρων που υπεισέρχονται στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό, καθώς πρωτεύουσα θέση σε οποιονδήποτε σχεδιασμό του χώρου έχει η οικονομική διάσταση των ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

Ανάμεσα στα θέματα που εξετάζει το μάθημα είναι ο μεταπολεμικός μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας, που θα επιτρέψει την κατανόηση των οικονομικών και κοινωνικών διαδικασιών που γέννησαν το σύγχρονο πολεοδομικό και χωροταξικό πρόβλημα της χώρας, καθώς και τις δυνατότητες παρέμβασης, αφού για να θεραπεύσει κανείς ένα πρόβλημα πρέπει να γνωρίζει τις αιτίες που το δημιούργησαν. Αυτή η κατανόηση θα επιτρέψει και την κριτική αξιολόγηση των πολεοδομικών και χωροταξικών πολιτικών που ασκούνται σήμερα.

Επιδίωξη του μαθήματος είναι επίσης το να αποκτήσουν οι σπουδαστές ορισμένες θεμελιώδεις προσλαμβάνουσες που θα τους επιτρέπουν να παρακολουθούν και να κατανοούν τη σύγχρονη οικονομική πραγματικότητα και τις πολιτικές, όπως οι Νεοφιλελεύθερες πολιτικές που επικρατούν σήμερα και οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειές τους. Σ’ αυτό το πλαίσιο θα εξετασθεί και η παρούσα διεθνής χρηματοπιστωτική κρίση, οι επιπτώσεις της στην εθνική και διεθνή οικονομία και οι προοπτικές της.

Οι διαλέξεις της θεωρίας παρουσιάζουν τα θέματα αυτά με τον απλούστερο δυνατό τρόπο, ώστε να είναι σαφή και κατανοητά από έναν σπουδαστή που δεν έχει οικονομικές γνώσεις, ή οικονομική προπαίδεια. Μετά τη διάλεξη της θεωρίας ακολουθεί φροντιστήριο, στο οποίο γίνεται συζήτηση με τους σπουδαστές τόσο επί των θεμάτων που αναπτύσσονται στη θεωρία, όσο και επί των θεμάτων τους, όπως αυτά εξελίσσονται κατά τη διάρκεια του εξαμήνου.

Οι φοιτητές/τριες μπορούν να εκπονήσουν θέμα που θα επιλέξουν οι ίδιοι, αρκεί να εμπίπτει στα περιεχόμενα του μαθήματος

10.2.5 Χωρικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της ανάπτυξης και του σχεδιασμού

Κατ’επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Ε. Παναγιωτάτου, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Μ. Μάρκου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Ι. Σαγιάς, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ, Κ. Βαλεριάνου, ΕΔΙΠ, Δρ. ΕΜΠ

Το μάθημα εξετάζει τις διαφορετικές όψεις της αναπτυξιακής διαδικασίας, την πολυπλοκότητα των συνιστωσών του ζητήματος, τη χωρική διάσταση. Στοιχειοθετεί ερμηνευτικά πλαίσια των χωρικών σχηματισμών, κριτήρια αποτίμησης του κοινωνικού, οικονομικού, φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.

Αξιολογεί τις πολιτικές και τα επιχειρησιακά εργαλεία σχεδιασμού υπό το πρίσμα των αλληλεξαρτήσεων, επιρροών, δεσμεύσεων, προοπτικών και διλημάτων.

Το μάθημα ολοκληρώνεται με σπουδαστικές εργασίες, ατομικές ή σε συνεργασία 2-3 σπουδαστών. Τα «εργαστήρια» έχουν ως στόχο την παρουσίαση των σπουδαστικών εργασιών και τη συσχέτισή τους με την προβληματική του μαθήματος. Το μεγάλο φάσμα θεμάτων σε «αστική» και «περιφερειακή» κλίμακα αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες των «τόπων», την ανομοιογένεια της αναπτυξιακής εικόνας, τις διαφορετικές δυνατότητες και οράματα, την αναγκαιότητα ευαισθητοποίησης των κατευθύνσεων σχεδιασμού και επιχειρησιακών εργαλείων στην πολυπλοκότητα και αμεσότητα των μηνυμάτων.

10.2.6 Ευνοϊκοί και περιοριστικοί παράγοντες του σχεδιασμού με όρους αιεφορίας

Κατ'επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Καθηγήτρια ΕΜΠ, Ν. Μπελαβίλας, Αναπληρωτής καθηγητής ΕΜΠ, Ε. Κλαμπατσέα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Α. Τουφεγγοπούλου, Δρ. ΕΜΠ

Από τη μονοδιάστατη και μονόπλευρη αντιμετώπιση του σχεδιασμού οδηγούμαστε σταδιακά στην πολύπλευρη θεώρηση και στο αίτημα για σχεδιασμό με όρους αιεφορίας (αιεφόρος σχεδιασμός). Σε αυτήν τη βάση, δύο συνιστώσες προβάλλονται και αναδεικνύονται στο πλαίσιο του μαθήματος, η ανάγκη για: α) ευρύτερη, διαφοροποιημένη και αποτελεσματική συμμετοχή στο σχεδιασμό και β) αξιολόγηση, ανατροφοδότηση και αναθεώρησή του. Ειδικότερα, το μάθημα εστιάζει αφενός στη διερεύνηση του ρόλου του αιεφόρου σχεδιασμού στην ανάπτυξη και οργάνωση περιοχών του αστικού, περιαστικού, νησιωτικού ή ορεινού ελληνικού χώρου και αφετέρου στα σύγχρονα χωρικά αποτυπώματα στην Ελλάδα της κρίσης. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται κυρίως στη διαδικασία διερεύνησης και επιλογής κατάλληλων κριτηρίων αξιολόγησης διαφόρων χωρικών παρεμβάσεων σε αντιπροσωπευτικούς τύπους ευάλωτων περιοχών του ελληνικού χώρου στη βάση ενός ή περισσότερων θεματικών αξόνων (τουρισμός, πολιτισμός, μεταποίηση, δημιουργικές δραστηριότητες κ.λπ.). Τέλος, οι διαλέξεις και παρουσιάσεις που πραγματοποιούνται υποστηρίζουν τους σπουδάστριες/ες στην επιλογή και κυρίως στη διατύπωση βασικών κατευθύνσεων σχεδιασμού μιας εναλλακτικής αναπτυξιακής προοπτικής της επιλεγείσας περιοχής με όρους αιεφορίας. Συνεπώς στοχεύουν στην υποβοήθησή τους, ώστε να δομήσουν τη μεθοδολογική προσέγγιση που θα ακολουθήσουν κατά την ατομική ερευνητική εργασία τους στη βάση των ειδικών ενδιαφερόντων τους.

10.2.7 Παγκοσμιοποίηση και οι μετασχηματισμοί στην πόλη και το χώρο

Κατ'επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Σ. Αντωνοπούλου, Τέως Καθηγήτρια ΕΜΠ

Στόχος του μαθήματος είναι η γνώση των οικονομικών μετασχηματισμών σε διεθνές επίπεδο τη μεταπολεμική περίοδο, που επέφεραν αναδιατάξεις στη συγκρότηση του παγκόσμιου οικονομικού χώρου και δρομολόγησαν τη διαδικασία της παγκοσμιοποίησης. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζονται ζητήματα όπως :

- (α) Η ανέλιξη του καπιταλισμού κατά τη διάρκεια διαφορετικών ιστορικών περιόδων.
- (β) Τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου καπιταλισμού, τόσο στα κέντρα του (Δ. Ευρώπη, ΗΠΑ, Ιαπωνία), όσο και την περιφέρειά του (Δεύτερος και Τρίτος Κόσμος)
- (γ) Ο Νεοφιλελευθερισμός ως πολιτική έκφραση και οικονομική φιλοσοφία μίας νέας εποχής στον καπιταλιστικό κόσμο.
- (δ) Ο νέος Διεθνής Καταμερισμός Εργασίας.
- (ε) Η πληροφορική τεχνολογία ως η τεχνολογική βάση του νέου σταδίου ανέλιξης του καπιταλισμού.
- (ζ) Ο ταξικός μετασχηματισμός στις Δυτικές κοινωνίες - Η μεταβιομηχανική κοινωνία, η κοινωνία της πληροφορίας.
- (η) Η Ευρωπαϊκή Ένωση.

(θ) Το Έθνος - κράτος στον σύγχρονο κόσμο

(ι) Ο μεταπολεμικός μετασχηματισμός της ελληνική οικονομίας και κοινωνίας

Οι εργασίες εστιάζουν σε θέματα όπως: Οι απόψεις περί παγκοσμιοποίησης Η αποβιομηχάνιση των κεντρικών καπιταλιστικών χωρών και η κοινωνία της πληροφορίας Η πληροφορική τεχνολογία Οι μετασχηματισμοί της πόλης στα κέντρα του καπιταλισμού και την περιφέρειά του στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης Η υπέρβαση των συνόρων του έθνους-κράτους και η δημιουργία ενός ενιαίου παγκόσμιου οικονομικού χώρου

10.2.8 Πολιτικές για τις πόλεις, το περιβάλλον και τη χωρική ανάπτυξη στην Ευρώπη και την Ελλάδα

Κατ' επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Μ. Αγγελίδης, Καθηγητής ΕΜΠ, Μ. Καμχής, Δρ. Πολεοδόμος – Χωροτάκτης, Ρ. Μητούλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Α. Οικονόμου, Δρ. ΕΜΠ

Στην δεύτερη δεκαετία του 21ου αιώνα, οι ελληνικές πόλεις είναι όσο ποτέ άλλοτε στην ιστορία τους «ευρωπαϊκές». Η πρωτοφανής κρίση που αντιμετωπίζουν σήμερα όσο και οι προοπτικές υπέρβασής της είναι όσο ποτέ συνδεδεμένες με την ενσωμάτωσή τους στην Ευρώπη.

Από την άλλη πλευρά, η σημερινή κρίση δεν είναι μόνο «γενική». Είναι ταυτόχρονα και κρίση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ανάπτυξής της αλλά και των θεσμών της, που αποτελούν το «ευρύτερο πλαίσιο» (το οποίο πρέπει πριν από όλα να γνωρίζουμε !) της κρίσης των ευρωπαϊκών πόλεων – που αποτελεί κρίση όχι μόνο της ανάπτυξης αλλά και (ταυτόχρονα) κρίση του περιβάλλοντός τους !

Η διέξοδος των ελληνικών πόλεων από την κρίση έχει αναμφίβολα να κάνει με την εφαρμογή καλύτερων πολιτικών για τις πόλεις, ελληνικών πολιτικών με ευρωπαϊκά χαρακτηριστικά.

Επομένως, έχει μεγάλη σημασία να εξετάσουμε, να «γνωρίσουμε» τις έννοιες και τα εργαλεία εφαρμογής πολιτικών για τις πόλεις, το περιβάλλον και την χωρική ανάπτυξη γενικότερα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και ευρύτερα την Ευρώπη και την εφαρμογή τους στην Ελλάδα.

Άξονα της θεματολογίας αποτελούν οι πολιτικές παρέμβασης στις πόλεις. Δίνεται έμφαση στις νεώτερες προσεγγίσεις αυτής της παρέμβασης, οι οποίες τονίζουν την ανάγκη ένταξής της σε ένα ευρύτερο πλαίσιο «αιεφορίας» του περιβάλλοντος και ευρύτερα της χωρικής ανάπτυξης.

10.3. Εμβαθύνσεις στη μελέτη και το σχεδιασμό του χώρου

10.3.1 Μεταλλαγές των ιδεών για την πόλη στον 20ο αιώνα

Κατ' επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Ντ. Βαΐου, Καθηγήτρια ΕΜΠ, Μ. Μαντουβάλου, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Πέννυ Κουτρολίκου, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ, Ε. Μίχα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Το μάθημα επικεντρώνεται στην ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα περίοδο της πορείας από τον 20ό στον 21ο αιώνα, όπου η ρευστότητα της συγκυρίας ανατρέπει τον κυρίαρχο λόγο και αναδεικνύει πρωτόγνωρα ζητήματα και διεκδικήσεις. Επιδιώκει, δημιουργώντας ένα άνοιγμα προς τη διεθνή συζήτηση, να συμβάλει στην ανάπτυξη κριτηρίων και θεωρητικών εργαλείων για την κατανόηση της σημερινής ρευστής συγκυρίας. Έχει στόχο να αναδείξει τη συνθετότητα των παραγόντων που διαμορφώνουν τις θεωρητικές επεξεργασίες για την πόλη, την πολλαπλότητα των αντιλήψεων, τη σημασία του τοπικού και τη σχέση του με το παγκόσμιο. Σ' αυτό το πλαίσιο οι θεωρητικές επεξεργασίες για την πόλη αρθρώνονται με τις μεγάλες, ιστορικές ανακατατάξεις και τις μεταβαλλόμενες αντιλήψεις για την παραγωγή, την κοινωνία, τον πολιτισμό. Αρθρώνονται επίσης με αντίστοιχες επεξεργασίες στο χώρο των κοινωνικών επιστημών, αναδεικνύοντας τις μεγάλες αλλά όχι συστηματικές και γραμμικές αλληλοσυσχετίσεις τους. Στο πλέγμα των πιο πάνω διαδικασιών

αναδεικνύονται ορισμένα κομβικά σημεία, τα οποία, αν και προφανώς δεν αποτελούν «στιγμιαίες» εξελίξεις, σηματοδοτούν σημαντικές μεταλλαγές, μεταξύ άλλων και, στο λόγο για την και το πλαίσιο του σχεδιασμού. Οι διαλέξεις και τα σεμινάρια που τις συνοδεύουν επιχειρούν να αναδείξουν αυτά τα κομβικά σημεία, τις τομές και τις συνέχειες στις θεωρητικές επεξεργασίες για τον αστικό χώρο.

10.3.2 Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της πόλης

Κατ'επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες, Ι. Στεφάνου, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Σμ. Πετράτου - Φραγκεδάκη, Υ.Δ. ΕΜΠ, Α. Κωστή, Υ.Δ. ΕΜΠ Ν. Χατζηδάκη, Υ.Δ. ΕΜΠ

Το μάθημα, επιδιώκει μια κατά το δυνατόν ολιστική προσέγγιση εντοπισμού, ανάλυσης και ερμηνείας των πόρων (ιδεολογικών, συναισθηματικών και υλικών) που διαθέτει η πόλη, με στόχο την εκμείωση, ανάδειξη και αξιοποίηση της φυσιογνωμίας και των εν δυνάμει δυνατοτήτων της. Ως εκ τούτου, η προσέγγιση αυτή δεν μπορεί παρά να είναι πολύπλευρη και να αναφέρεται τόσο στους υλικούς (φυσικούς και ανθρωπογενείς) πόρους του τόπου, όσο και στους πνευματικούς και ψυχολογικούς θησαυρούς. Επιστήμες, όπως η Φιλοσοφία του Χώρου, η Ψυχολογία του Χώρου, η Σημαντική και η Αισθητική, χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο και σε συνδυασμό με πρακτικές και μεθόδους των υπόλοιπων ανθρωπιστικών, αλλά και πολλών θετικών επιστημών, κάτω από την ομπρέλα της νέας σχετικά επιστημονικής πειθαρχίας, της Ανθρωπολογίας του Χώρου, επιχειρούν να αναλύσουν και ερμηνεύσουν, όχι μόνο το υλικό κέλυφος, την μορφολογία και τις πρακτικές λειτουργίες της πόλης, αλλά και την ψυχή και το πνεύμα της, δηλαδή το **Μύθο** και το **Λόγο** της.

Με δεδομένα τα παραπάνω, το περιεχόμενο του μαθήματος επικεντρώνεται στην έννοια της **Φυσιογνωμίας της πόλης**, ως **χώρας**, δηλαδή ως **τόπου**, που αναπτύσσει δικό του μύθο και λόγο και εμφανίζει τον δικό της **Πολιτισμό** ως δημιουργήμα των **πολιτών** της. Ακολουθώντας το ενδιαφέρον στρέφεται γύρω από τη διάκριση των εννοιών **Χώρος- Τόπος- Τοπίο και Χρόνος- Εποχή (καιρός)- Χρονικό**, όπου το τοπίο εκλαμβάνεται ως η συνολική συλλογική αντίληψη του τόπου ενώ το χρονικό, ως ο τρόπος περιγραφής, για την αντίληψη της κάθε σημαντικής εποχής (καιρού) του.

10.3.3 Θέματα αστικού σχεδιασμού

Κατ'επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Θ. Παγώνης, Επίκουρος Καθηγητής ΕΜΠ, Ντ. Βαΐου, Καθηγήτρια ΕΜΠ, Μ. Μαντουβάλου, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Σε παγκόσμια κλίμακα, οι παρεμβάσεις που υπονοούνται με τον όρο **αστικός σχεδιασμός** αντιστοιχούν σ' ένα μεγάλο φάσμα «καινοτομιών» στην οργάνωση και την αρχιτεκτονική του αστικού χώρου, την επινόηση νέων μορφών ρύθμισης αντιφάσεων ή ακραίων προβλημάτων στην κοινωνία και το περιβάλλον, αλλά και περιπτώσεων που διαφοροποιούνται ως προς τους στόχους, τους φορείς, τις κλίμακες, τα μέσα και τα εργαλεία. Οι παρεμβάσεις ποικίλουν από μεγάλες κερδοσκοπικές επενδύσεις μέχρι απλά έργα που βελτιώνουν την καθημερινότητα των γειτονιών, από μεγάλα κτιριακά συγκροτήματα, νέες πόλεις και κατασκευή υποδομών μέχρι αναπλάσεις με χρήση νομικών ή άλλων εργαλείων που, άλλωστε, παίρνουν όλο και μεγαλύτερη σημασία λόγω των μεγάλων ανατροπών στον παραγωγικό και κοινωνικό ιστό των πόλεων. Για την υλοποίηση των παρεμβάσεων ενεργοποιούνται φορείς διαφόρων τύπων, ιδιωτικοί, δημόσιοι ή συνδυασμοί τους. Σε κάθε συγκεκριμένη χώρα και πόλη όμως διασταυρώνονται ο δημόσιος με τον ιδιωτικό τομέα, οι επιχειρήσεις real estate με τις στρατηγικές κοινωνικής ένταξης κοκ και προσδιορίζουν τον αστικό σχεδιασμό με τρόπους διαφοροποιημένους και ιδιαίτερους, που συναρτώνται με το ευρύτερο

κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο, την ιστορία της χώρας και της πόλης, αλλά και τη συγκυρία. Με αυτά τα νέα δεδομένα, οι προσεγγίσεις και το περιεχόμενο του αστικού σχεδιασμού βρίσκονται σε συνεχή διαπραγματεύση. Στο πλαίσιο αυτό, το μάθημα έχει ανιχνευτικό χαρακτήρα και επιδιώκει βασικά οι φοιτητές και οι φοιτήτριες, αρθρώνοντας και την προηγούμενη εμπειρία τους και γνώση, να συγκροτήσουν έναν οδηγό για περαιτέρω μελέτη και προβληματισμό, μια agenda θεμάτων που κρίνουν ότι πρέπει να είναι παρόντα στην ανάγνωση-αναγνώριση της πόλης και της συγκυρίας, στην αξιολόγηση πολιτικών και παρεμβάσεων και στη στάθμιση των πιθανών επιπτώσεών τους.

10.3.4 Έμφυλες πολιτισμικές προσεγγίσεις του αστικού χώρου

Κατ' επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Ντ. Βαΐου, Καθηγήτρια ΕΜΠ, Ρ. Λυκογιάννη, Λέκτορας ΕΜΠ

Το μάθημα επιχειρεί μια εισαγωγή σε κριτικές προσεγγίσεις του αστικού χώρου και του σχεδιασμού από την οπτική του φύλου, όπως έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια των λεγόμενων πολιτισμικών σπουδών (cultural studies). Η ανάλυση, η μελέτη και η ερμηνεία πολλαπλών πολιτισμικών πρακτικών στο χώρο της πόλης αποτελεί ένα διεπιστημονικό εγχείρημα, με δάνεια από διάφορα επιστημονικά πεδία και περιοχές της γνώσης, αλλά και με αποτέλεσμα τη δυναμική αποσταθεροποίηση των ορίων ανάμεσα στις παραπάνω επιστημονικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό, η εμπειρία, η νοηματοδότηση και η χρήση του αστικού χώρου, καθώς επίσης και τα ζητήματα σχεδιασμού, επαναπροσδιορίζονται υπό το φως της κατασκευής όχι μόνο ταξικών διαιρέσεων, αλλά και έμφυλων ταυτοτήτων, καθώς και μιας σειράς άλλων κοινωνικοπολιτισμικών χαρακτηριστικών, όπως η σεξουαλικότητα, η 'φυλή' και η εθνότητα. Έτσι, τίθεται υπό ριζική αμφισβήτηση ο κυρίαρχος λόγος (discourse) για την πόλη και την αστική ζωή —ο οποίος κατά κανόνα, αν και συχνά άρρητα, αναφέρεται στην 'κανονική ομάδα' των ετεροφυλόφιλων, λευκών, αρτιμελών και μεσοαστών ανδρών. Είναι φανερό ότι τέτοιου είδους προσεγγίσεις του αστικού χώρου δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε ζητήματα πολιτισμικών πρακτικών που αφορούν τη συγκρότηση ταυτοτήτων, σημασιοδοτήσεων, αναπαραστάσεων και τύπων καθημερινότητας στην πόλη. Η έμφαση αυτή δε σημαίνει απομάκρυνση από υλικές πλευρές της αστικής εμπειρίας, όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τις χωροκοινωνικές ανισότητες και τις ευρύτερες οικονομικές ανακατατάξεις. Αντίθετα, ζητούμενο παραμένει η διατύπωση νέων αναγνώσεων και ερμηνειών, όπου συντίθεται το ατομικό με το κοινωνικό, οι προσωπικές εμπειρίες με τις θεσμικές πρακτικές, οι γεωγραφικές κλίμακες μεταξύ τοπικού και παγκόσμιου, χωρίς να προϋποτίθεται εξ αρχής μια ρητή ή άρρητη ιεραρχία. Στόχος του μαθήματος είναι η ανάδειξη και κατανόηση της συνθετότητας της πιο πάνω προβληματικής, καθώς και η επανεκτίμηση των αρχών σχεδιασμού του αστικού χώρου στις οποίες οδηγούν τέτοιες θεωρήσεις, σε μια λογική που δεν αφορά πλέον το 'μέσο χρήστη' ή τον 'άνθρωπο'.

10.3.5 Η κρίση στην πόλη

Κατ' επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Γ. Σαρηγιάννης, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Φ. Βαταβάλη, Δρ. ΕΜΠ. Ε. Πατατούκα, Υ.Δ. ΕΜΠ, Π. Σαμαρίνης, Δρ. ΕΜΠ, Ε. Χατζηκωνσταντίνου, Δρ. ΕΜΠ

Ο στόχος του μαθήματος, είναι να εμβαθύνει σε δύο τομείς: ο ένας είναι η Κρίση και πώς αυτή αποτυπώνεται και επιδρά στον αστικό χώρο, ο άλλος είναι η ανάλυση των κάθε είδους κινηματικών ενεργειών και δράσεων στον αστικό χώρο, με αφορμή όχι μόνον την Κρίση αλλά και κάθε είδους κοινωνικές και οικονομικές διεργασίες. Παράλληλα, επεκτείνεται η θεώρηση σε ένα γενικότερο θέμα, όχι πιά απλά **η Κρίση στην Πόλη, αλλά η Κρίση της Πόλης** —σε συνδυασμό με την γενικότερη Κρίση του Συστήματος. το θέμα έχει επισημανθεί ήδη από τον Μεσοπόλεμο (Ι.Δεσποτόπουλος, Gropius, Forbát κ.α). Εισαγωγικά αναλύεται η Κρίση με έμφαση στις σημερινές μορφές του και ιδιαίτερα στην μετατόπιση του κέντρου βάρους της Οικονομίας στον

χρηματοπιστωτικό τομέα, αναλύεται ο σημερινός ρόλος του Κράτους, και οι επιπτώσεις που προκύπτουν στον αστικό χώρο, από τον αυξανόμενο ρόλο του Τραπεζοπιστωτικού Συμπλέγματος και την αποδυνάμωση του Κράτους σε όφελος των ιδιωτικών συμφερόντων. Επίσης εξετάζονται συγκεκριμένες πτυχές του αστικού χώρου, όπως η έγγειος ιδιοκτησία και η κατοικία στις νέες συνθήκες της αγοράς στον στεγαστικό τομέα - δανειοδοτήσεις, μεταλλαγές στις τιμές, κοινωνικοί διαχωρισμοί κλπ. και ακόμη ο λεγόμενος «ελληνικός εκσυγχρονισμός» ως προς τις πολιτικές στον αστικό χώρο και τον σχεδιασμό. Στο πλαίσιο αυτά ερευνώνται οι διάφορες κινηματικές διεργασίες που προκύπτουν άμεσα ή έμμεσα από την Κρίση (στην Οικονομία αλλά και στο Σύστημα) και το μάθημα θα κλείσει με την ανάλυση της σχέσης χώρου και κινηματικών, ανατρεπτικών ή επαναστατικών διεργασιών με αναφορές σε σημαντικές στην Ιστορία εξεγέρσεις –επιτυχείς ή όχι- και θα εξεταστεί η διαδικασία τους στον πολιτικό αλλά και ο ρόλος του πολεοδομικού τομέα. Ο άξονας για κάθε θέμα είναι ο εντοπισμός εκείνων των στοιχείων της κρίσης που υπερβαίνουν την συγκεκριμένη Κρίση (μια απλή περιοδική κρίση υπερπαραγωγής με έμφαση στον χρηματοπιστωτικό τομέα) και ανάγονται στην οικονομική αλλά και κοινωνική Κρίση και Αποσύνθεση σε Συστημικό επίπεδο, τόσο της Οικονομίας και Κοινωνίας όσο και κατά συνέπεια και στην πόλη.

10.4. Εφαρμογές του σχεδιασμού: Ελλάδα – Ευρώπη

10.4.1 Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα

Κατ' επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Γ. Θεοδωρά, Επίκουρη καθηγήτρια ΕΜΠ, Κ. Σερράος, Αναπληρωτής Καθηγητής, Δ. Μέλισσας, Καθηγητής ΕΜΠ

Οι πολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές ανακατατάξεις, των τελευταίων δυο κυρίως δεκαετιών, σε διεθνές επίπεδο έχουν σηματοδοτήσει σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση του “χώρου” και στις σχετικές αντιλήψεις / πρακτικές σχεδιασμού του. Η εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση των οικονομιών, η επιδίωξη για ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μέσω της υιοθέτησης θεσμών για την υποστήριξη διευρωπαϊκών δικτύων, οι νέες αναπτυξιακές συνθήκες σε παγκόσμιο επίπεδο, σε συνδυασμό με τον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας και οι αλλαγές στα πρότυπα ζωής και εποικισμού αποκρυσταλλώνουν την νέα σχέση “πόλης - υπαίθρου”, προσδιορίζουν τον καινούριο ρόλο των “αστικών περιοχών” ενισχύοντας ταυτόχρονα την σχέση τους με την “τοπική” και την “περιφερειακή ανάπτυξη”. Αναμφίβολα, βρισκόμαστε στην αρχή μιας νέας εποχής για το ρόλο του “χωρικού σχεδιασμού” στην “αναπτυξιακή πολιτική”. Την ίδια στιγμή, οι αντιλήψεις για τη μεθοδολογία και τα μέσα για τη “χωρική ανάπτυξη” είναι σε διαδικασία επανεξέτασης. Σ’ αυτές τις συνθήκες, στην Ελλάδα, σε μια εποχή έντονης και πολύπλευρης κρίσης, σε εξέλιξη βρίσκονται προσπάθειες προσδιορισμού νέων αναπτυξιακών προτύπων. Αναγνωρίζοντας ότι δεν μπορεί να υπάρξει “ανάπτυξη” χωρίς “σχεδιασμό”, ούτε διατύπωση λύσεων χωρίς τη γνώση των προβλημάτων και των διεργασιών / μηχανισμών πρόκλησής τους, το μάθημα επιχειρεί μια κριτική παρακολούθηση του ελληνικού συστήματος σχεδιασμού / προγραμματισμού / διοίκησης μέσα από μια “διαδρομή” στο χρόνο και σε ποικίλες γεωγραφικές κλίμακες. Στόχος η ανάδειξη κρίσιμων ζητημάτων “σχεδιασμού” και “χωρικής ανάπτυξης” και η διατύπωση σκέψεων αντιμετώπισής τους με άξονα τη διεπιστημονική πολυμεταβλητή θεώρησή τους, όπως απαιτεί η δυναμική, πολυεπίπεδη, πολυδιάστατη, πολυτομεακή τους φύση. Κύρια πεδία διερεύνησης των προσεγγίσεων σχεδιασμού στην Ελλάδα θα αποτελέσουν : το περιβάλλον, ο χώρος, η κοινωνία, η οικονομία, το σύστημα διοίκησης και αποκέντρωσης, και το θεσμικό πλαίσιο.

10.4.2 Μεταφορικά συστήματα πόλεων

Κατ' επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Οι μεταφορές στην πόλη σήμερα αποτελούν ένα από τα βασικά μεγέθη και ταυτόχρονα και μία από τις κύριες αιτίες των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η σύγχρονη εποχή και η ζωή στον αστικό χώρο. Παράλληλα, οι μεταφορές αποτελούν και έναν σημαντικό παράγοντα της αστικής οικονομίας και ταυτόχρονα και αντικείμενο διαχείρισης που υπεισέρχεται σε πλήθος τομείς της αστικής ζωής, οικονομικό, κοινωνικό, περιβάλλοντος, υγείας, ποιότητας ζωής τελικά. Η ύπαρξη αυτών των προβλημάτων, δημιούργησε την ανάπτυξη επιστημονικών κλάδων και τεχνικών που ασχολούνται με τις αστικές μεταφορές σε κάθε έκφρασή τους. Οι ειδικότητες του συγκοινωνιολόγου με τις επί μέρους επιπτώσεις στον σχεδιασμό των μεταφορών ή στον έλεγχο και διαχείριση της κυκλοφορίας, καθώς και ο εξειδικευμένος πολεοδομικός σχεδιασμός σε θέματα μεταφορών, είναι κλάδοι που αναπτύχθηκαν κυρίως μετά την εκρηκτική ανάπτυξη των πόλεων και την κατά συνέπεια ανάγκη αστικών μεταφορών προσώπων και αγαθών με μηχανικά μέσα, και η ανάπτυξη αυτή άρχισε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, παράλληλα με την εισαγωγή των νέων μέσων μεταφοράς στην πόλη, τόσο ιδιωτικής χρήσης όσο και δημόσιας. Ενώ αρχικά το πρόβλημά τους ήταν η βέλτιστη διεκπεραίωση των ροών, σήμερα δίνεται σημασία και στον περιορισμό της κατανάλωσης ενέργειας στις μεταφορές, στην απελευθέρωση χώρων που από το αυτοκίνητο που δεν έχουν την περιβαλλοντική χωρητικότητα για να απορροφήσουν τις επιπτώσεις του και στην προώθηση περπατήματος και ποδηλάτου που συνδέονται γενικότερα με την ποιότητα ζωής, όπου αυτή υπάρχει. Το μάθημα, εστιάζεται τόσο στο κοινωνικό πλαίσιο των μεταφορών σε σχέση με την πόλη και την λειτουργία της εξετάζοντας τις κοινωνικές και οικονομικές συνιστώσες τους, όσο και το καθαρά τεχνικό, τα μέσα, τα πρότυπα, τις τεχνικές και τις διεργασίες που χρησιμοποιούνται σήμερα για την επίλυση του προβλήματος των μεταφορών στην πόλη.

10.4.3 Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου αστικού σχεδιασμού στην Ελλάδα

Κατ' επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες: Κ. Σερράος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ, Ε. Κλαμπατσέα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Σκοπός του μαθήματος είναι η κατά το δυνατόν σφαιρική και συστηματική προσέγγιση ζητημάτων πρακτικής εφαρμογής του σχεδιασμού στην Ελλάδα, στην κλίμακα του αστικού χώρου. Το μάθημα εστιάζει το ενδιαφέρον του σε ένα πραγματικό πρόβλημα πολεοδομικού / αστικού σχεδιασμού, για το οποίο οι σπουδαστές καλούνται ενεργώντας ως «μελετητές» / «σχεδιαστές» του χώρου, στη βάση της διεπιστημονικής προσέγγισης των ζητημάτων του χώρου, να διατυπώσουν και να υποστηρίξουν κατάλληλες προτάσεις. Το μάθημα παρέχει, για το λόγο αυτό, επιλεγμένα βασικά στοιχεία μεθοδολογίας και τεχνικών πολεοδομικού και αστικού σχεδιασμού, ενώ επιχειρεί τέλος να εμπλουτίσει το γνωστικό υπόβαθρο των συμμετεχόντων σπουδαστών, κυρίως όσον αφορά κατευθύνσεις για το σχεδιασμό και υλοποιημένα παραδείγματα / καλές πρακτικές για τους τομείς εκείνους στους οποίους επικεντρώνεται το μελετητικό ενδιαφέρον.

Το μάθημα οργανώνεται γύρω από μια άσκηση σχεδιασμού με βάση συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης πολεοδομικής κλίμακας. Η άσκηση, συνεκτιμώντας όλα τα κρίσιμα ζητήματα που επηρεάζουν την ανάπτυξη του αστικού χώρου, δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε πτυχές όπως: χρήσεις γης σε συνάρτηση με την κοινωνική και οικονομική δομή της ευρύτερης περιοχής, ιστορία του τόπου, βιώσιμη κινητικότητα, περιβαλλοντικές παράμετροι, οικονομικά των πόλεων και δημόσιος χώρος.

10.4.4 Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο και Δίκαιο Περιβάλλοντος την εποχή του Μνημονίου

Κατ' επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Δ. Μέλισσας, Καθηγητής ΕΜΠ.

1. Από τον Μάιο του 2010 , οπότε και τυπικά η Ελλάδα εισήλθε στην εποχή των μνημονίων περισσότερα από 150 νομοθετήματα (νόμοι, προεδρικά διατάγματα, πράξεις νομοθετικού περιεχομένου, υπουργικές αποφάσεις) επικεντρώνονται στη ρύθμιση του χώρου και της αειφόρου ανάπτυξης, όπως ο χωροταξικός και ο πολεοδομικός σχεδιασμός , οι χρήσεις γης , ο νέος οικοδομικός κανονισμός , ο κτιριοδομικός κανονισμός , η ιδιωτική πολεοδόμηση , η εκτός σχεδίου δόμηση ,τα δάση.
2. Συνάμα τροποποιείται και η νομοθεσία για τη δομή και τη λειτουργία όλων εκείνων των φορέων που θα κληθούν να εκπονήσουν και να εφαρμόσουν τα επίπεδα σχεδιασμού και κάθε δραστηριότητα έχει μια αναπτυξιακή πρωτοβουλία, όπως η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η Περιφέρεια και η Κεντρική Διοίκηση.
3. Η Ελλάδα και άλλα 26 κράτη της Ευρώπης είναι μέλη μίας εξελισσόμενης Ευρωπαϊκής Συμπολιτείας. Μιας συμπολιτείας που με οδηγίες της για τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τις στρατηγικές μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθορίζει την υλοποίηση κάθε δραστηριότητας ή έργο . Επίσης με τη νομοθεσία της για το περιβάλλον η Ευρωπαϊκή Ένωση ασκεί καθοριστική επιρροή για την πολιτική κάθε κράτους –μέλους για την ανακύκλωση ,για τα νερά , για τα άγρια πουλιά , για τους βιοτόπους , για το υπέδαφος , για τη θαλάσσια χωροταξία, για τις ακτές , για τις μαρίνες
4. Από τις παραπάνω σκέψεις προκύπτει η λογική των διαλέξεων . Βασική συνιστώσα αυτής της λογικής είναι ότι θα πρέπει να έχει ισότιμο λόγο τόσο η θεωρία όσο και τα προβλήματα που γεννιούνται κατά την υλοποίηση κάθε νομοθετήματος, από τους μηχανικούς , του νομικούς, τους υπαλλήλους .

10.5. Περιβαλλοντικές διαστάσεις του σχεδιασμού

10.5.1 Περιβαλλοντικές συνιστώσες του σχεδιασμού και της οικιστικής ανάπτυξης

Κατ' επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Ι. Πολύζος, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Σ. Μαυρομάτη, Υ.Δ. ΕΜΠ, Λ. Τριάντης, Υ.Δ. ΕΜΠ, Δ. Μπαλαμπανίδης, Υ.Δ. ΕΜΠ

Το μάθημα εξετάζει κυρίως θέματα που αφορούν το σχεδιασμό και την ανάπτυξη, σε σχέση με τις επιπτώσεις τους στο αστικό περιβάλλον. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, το αντικείμενο του μαθήματος και οι εργασίες των μεταπτυχιακών σπουδαστών κατευθύνονται σε ενότητες που αφορούν στην εμπάθυνση θεμάτων προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, στην ανάλυση μεθοδολογιών για την περιβαλλοντική αξιολόγηση σχεδίων και προγραμμάτων και την προσέγγιση εναλλακτικών δυνατοτήτων σχεδιασμού. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουν θεματικές όπως: οι μεγάλης κλίμακας πολεοδομικές αναπλάσεις και οι ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις, η βιώσιμη κινητικότητα και οι μεταφορές, η καινοτομία στα αστικά οικοσυστήματα και η κλιματική αλλαγή, καθώς και οι επιπτώσεις της κρίσης στο αστικό περιβάλλον, αλλά ευρύτερα και το θεσμικό πλαίσιο για τον χωρικό σχεδιασμό.

Καθώς ο αστικός και περιαστικός χώρος χαρακτηρίζονται από μια έντονη αλληλεπίδραση φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων, η ποικιλία των θεμάτων που επιλέγονται είναι μεγάλη και κατ' αρχήν βασίζεται στην κρίση των σπουδαστών. Επιθυμητό τα αντικείμενά τους να έχουν χαρακτήρα διεπιστημονικό και να εξετάζονται μέσα από μια διαφορετική προσέγγιση και μεθοδολογία που επιβάλουν διαφορετικές επιστήμες εμβαθύνοντας, πέρα από τα γενικά, σε ειδικές πτυχές ενός προβλήματος. Σε αυτά τα πλαίσια, ενθαρρύνεται και η δημιουργία διεπιστημονικών συνεργασιών που θα εξετάσουν ένα ευρύτερο θέμα. Συνεπώς, ένας σπουδαστής μπορεί να αναπτύξει την εργασία του από την πλευρά της επιστημονικής του

κατάρτισης και να δώσει ένα ειδικότερο προσδιορισμό κάτω από ένα γενικό τίτλο θέματος, ενώ θα ενθαρρυνθεί και η αλληλοσυμπλήρωση γνώσεων και απόψεων από άτομα με διαφορετική επιστημονική κατάρτιση, εφόσον τύχει να έχουν επιλέξει μια κοινή θεματική περιοχή.

10.5.2 Όψεις του αστικού τοπίου και δημόσιος χώρος. Πόλη, φύση και νέες τεχνολογίες

Κατ'επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Ι. Πολύζος, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Αθ. Αραβαντινός, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ, Κ. Μωραΐτης, Καθηγητής ΕΜΠ, Σ. Μαυρομάτη, Υ.Δ. ΕΜΠ

Αντικείμενο του μαθήματος αποτελούν η κριτική θεώρηση και οι μέθοδοι σχεδιασμού σύγχρονων όψεων του αστικού τοπίου στον δημόσιο χώρο της πόλης, με έμφαση στη φύση και τις νέες τεχνολογίες. Η θεωρητική πλευρά του ζητήματος αναπτύσσεται μέσα από τις ερμηνείες του αστικού τοπίου ως προϊόν συγκεκριμένων πολιτισμικών και κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, οι οποίες διαμορφώνουν την καθημερινότητα και τον χωροχρόνο των «αστικών στιγμών» στην πόλη. Παράλληλα με την ανάδειξη και κατανόηση των ποικίλων αλληλεπιδράσεων που διαμορφώνουν μια διαλεκτική των αντιθέσεων και μετασχηματισμών της πόλης, επιδιώκεται η εξοικείωση των φοιτητών με μια σειρά ζητημάτων και σύγχρονων προβληματισμών του σχεδιασμού, που αφορούν στη μορφολογική και λειτουργική συγκρότηση του δημόσιου χώρου. Τελική πρόθεση του μαθήματος παραμένει η σταδιακή απάντηση στο ερώτημα του ορισμού του νέου τοπίου της πόλης, όπως αυτό μεταλλάσσεται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών.

Το μάθημα αναπτύσσεται μέσα από δύο παράλληλες προσεγγίσεις: α) Κριτική θεώρηση του δημόσιου χώρου της πόλης και β) Ζητήματα μεθοδολογίας και καινοτόμα εργαλεία σχεδιασμού στο δημόσιο χώρο της πόλης. Διερεύνηση εφαρμογής νέων τεχνολογιών ως βασική παράμετρος σχεδιασμού του νέου αστικού τοπίου.

Περά από την παρουσίαση μιας σειράς θεωρητικών ζητημάτων από τους διδάσκοντες και προσκεκλημένους ομιλητές, στο μάθημα παρουσιάζονται και αναλύονται σχετικές μελέτες και ερευνητικά προγράμματα, ολοκληρωμένα ή σε εξέλιξη.

10.6. Ανάπτυξη δεξιοτήτων – παράστασης στη χαρτογράφηση και το σχεδιασμό του χώρου

10.6.1 Αρχές Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών για το Σχεδιασμό του Χώρου – Θεματική Χαρτογραφία

Κατ'επιλογήν ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Μ. Κάβουρας, Καθηγητής ΕΜΠ, Γ. Πανόπουλος, ΕΔΙΠ, Δρ. ΕΜΠ, Αθ. Δάρρα, ΕΔΙΠ, Δρ. ΕΜΠ, Μ. Κόκλα, Λέκτορας ΕΜΠ, Ε, Τομαή, ΕΔΥΠ ΕΜΠ

Αποτελεί κατ'επιλογήν υποχρεωτικό εργαστηριακό μάθημα του Χειμερινού Εξαμήνου, το οποίο αποσκοπεί στην εξοικείωση των σπουδαστών/τριών με έννοιες του ευρύτερου επιστημονικού πεδίου της Γεωπληροφορικής και των Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS), και την πρακτική εφαρμογή τους στο Σχεδιασμό του Χώρου. Η επιστήμη της Γεωγραφικής Πληροφορίας (Γεωπληροφορική) ασχολείται με τη συστηματοποίηση της κατανόησης του γεωγραφικού χώρου, και με τη συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση, ερμηνεία, παρουσίαση, διαχείριση και οπτικοποίηση των στοιχείων του.

Το γνωστικό αντικείμενο του μαθήματος χωρίζεται στις παρακάτω ενότητες:

- Θεωρητική βάση Γεωπληροφορικής
- Πηγές δεδομένων και τεχνολογίες συλλογής

- Μοντέλα του πραγματικού χώρου
- Υλοποίηση χωρικών εννοιών και μοντέλων σε ένα Σύστημα Γεωγραφικών Πληροφοριών
- Στοιχεία βάσεων χωρικών δεδομένων
- Συμβολισμός ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων
- Στοιχεία χωρικής ανάλυσης
- Δημιουργία Χαρτών και Ειδικές Θεματικές απεικονίσεις (χωροπληθής/δασυμετρική απεικόνιση, ισarithμική απεικόνιση, κ.α.)

Μέσω σειράς επιδείξεων και πρακτικών ασκήσεων, σκοπός του μαθήματος είναι η δημιουργία του απαραίτητου θεωρητικού και τεχνικού υποβάθρου στο σπουδαστή, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση ζητημάτων χωρικής ανάλυσης, λήψης αποφάσεων και θεμάτων πολεοδομικού & χωροταξικού σχεδιασμού.

10.6.2 Χωροθέτηση χρήσεων γης και χωρικές αλληλεπιδράσεις

Κατ'επιλογήν ΕΑΡΙΝΟ

Διδάσκοντες Γ. Φώτης, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ, Θ. Βλαστός, Καθηγητής ΕΜΠ, Μ. Τζιώτης, Υ.Δ. ΕΜΠ

Η έννοια του σχεδιασμού του χώρου είναι άμεσα συσχετισμένη με τη χωρική αλληλεπίδραση (spatial interaction) των χρήσεων γης και κατ'επέκτασιν με τη χωροθέτηση λειτουργιών και δραστηριοτήτων (facility location). Οι χωροθετικές αποφάσεις εμφανίζονται σε μία ποικιλία προβλημάτων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Στον δημόσιο τομέα, ενδεικτικά μπορεί να αναφερθεί η χωροθέτηση εκπαιδευτικών μονάδων, διοικητικών υπηρεσιών και κέντρων διαχείρισης έκτακτων αναγκών. Στις εν λόγω περιπτώσεις λανθασμένη χωροθέτηση θα μπορούσε να μεταφραστεί σε χαμηλά επίπεδα εξυπηρέτησης των πολιτών και λειτουργίας της πόλης αλλά και σε αύξηση των πιθανοτήτων ατυχημάτων και καταστροφών. Αντίστοιχα, στον ιδιωτικό τομέα, ζητήματα χωροθέτησης τίθενται ως προς βιοτεχνίες, βιομηχανίες, κτήρια γραφείων κ.λπ. Σ'αυτήν την περίπτωση εσφαλμένες χωροθετικές αποφάσεις θα οδηγήσουν σε αύξηση του επενδυτικού κόστους και μείωση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης. Επομένως, η επιτυχία ή η αποτυχία λειτουργιών του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από τις θέσεις που θα επιλεγούν για τις συγκεκριμένες δραστηριότητες. Αντικείμενο του προτεινόμενου μαθήματος είναι α) η θεωρία γύρω από τη χωροθέτηση των χρήσεων γης και το ρόλο της κάτω από την ομπρέλα του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού καθώς και οι αλληλεπιδράσεις της με τον κυκλοφοριακό σχεδιασμό και β) η παρουσίαση και εκπαίδευση στη χρήση ποσοτικών μεθόδων και τεχνικών που χρησιμοποιούνται για την ανάλυση και τον προσδιορισμό βέλτιστων χωροθετικών προτύπων καθώς και υποδειγμάτων χωρικής αλληλεπίδρασης με επίλυση σχετικών προβλημάτων σε περιβάλλον GIS.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2015 – 2016

1 ^ο ΕΞΑΜΗΝΟ (χειμερινό)	2 ^ο ΕΞΑΜΗΝΟ (εαρινό)
<p>1. Χωρικές, οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της ανάπτυξης και του σχεδιασμού</p> <p>Ε. Παναγιωτάτου, Κ. Βαλεριάνου, Μ. Μάρκου, Ι. Σαγιάς</p>	<p>1. Χωρική ολοκλήρωση σε παγκόσμιο και τοπικό επίπεδο. Επιπτώσεις για τη θεωρία και τις ρυθμιστικές πολιτικές</p> <p>Μ. Μάρκου, Ι. Σαγιάς, Μ. Σπουρδαλάκης</p>
<p>2. Προσεγγίσεις του σχεδιασμού στην Ελλάδα</p> <p>Π. Θεοδωρά, Κ. Σερράος, Δ. Μέλισσας</p>	<p>2. Προσεγγίσεις του εφαρμοσμένου σχεδιασμού στην Ελλάδα</p> <p>Ε. Κλαμπατσέα</p>
<p>3. Μεταλλαγές των ιδεών για την πόλη από τον 20^ο στον 21^ο αιώνα</p> <p>Ντ. Βαΐου, Π. Κουτρολίκου, Ε. Μίχα, Μ. Μαντουβάλου</p>	<p>3. Θέματα αστικού σχεδιασμού</p> <p>Θ. Παγώνης, Ντ. Βαΐου, Μ. Μαντουβάλου</p>
<p>4. Ανθρωπολογικές προσεγγίσεις της πόλης</p> <p>Ι. Στεφάνου, Α. Βασιλαρά, Α. Κωτση, Σ. Πετράτου – Φραγκιαδάκη, Ν. Χατζηδάκη</p>	<p>4. Έμφυλες πολιτισμικές προσεγγίσεις του αστικού χώρου</p> <p>Ντ. Βαΐου, Ρ. Λυκογιάννη</p>
<p>5. Μεταφορικά συστήματα πόλεων</p> <p>Γ. Σαρηγιάννης, Π. Ψαράκη, Θ. Βλαστός, Ε. Παπατζίκου, Ι. Παγώνη</p>	<p>5. Η κρίση στην πόλη – Επιπτώσεις και κινηματικές διεργασίες</p> <p>Γ. Σαρηγιάννης, Φ. Βαταβάλη, Ε. Πατατούκα, Π. Σαμαρίνης, Ε. Χατζηκωνσταντίνου</p>
<p>6. Περιβαλλοντικές συνιστώσες του σχεδιασμού και της οικιστικής ανάπτυξης</p> <p>Ι. Πολύζος, Σ. Μαυρομάτη, Λ. Τριάντης, Δ. Μπαλαμπανίδης</p>	<p>6. Όψεις του αστικού τοπίου και δημόσιος χώρος. Πόλη, φύση και νέες τεχνολογίες</p> <p>Ι. Πολύζος, Α. Αραβαντινός, Σ. Μαυρομάτη, Κ. Μωραΐτης</p>
<p>7. Γεωγραφικές δυναμικές και σύγχρονοι μετασχηματισμοί του ελληνικού χώρου</p> <p>Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Τουφεγγοπούλου</p>	<p>7. Ευνοϊκοί και περιοριστικοί παράγοντες του Σχεδιασμού με όρους αειφορίας</p> <p>Σ. Αυγερινού – Κολώνια, Ε. Κλαμπατσέα, Ν. Μπελαβίλας, Α. Τουφεγγοπούλου</p>
<p>8. Παγκοσμιοποίηση και οι μετασχηματισμοί στην πόλη και το χώρο</p> <p>Σ. Αντωνοπούλου</p> <p>(δεν θα διδαχθεί στο ακαδ. έτος 2015 – 2106)</p>	<p>8. Οικονομική θεωρία και πολεοδομικός χωροταξικός σχεδιασμός</p> <p>Σ. Αντωνοπούλου</p>
<p>9. Δυναμικές των πόλεων και σύγχρονες πρακτικές του σχεδιασμού</p> <p>Μ. Αγγελίδης, Α. Αραβαντινός, Μ. Μάρκου</p>	<p>9. Πολιτικές για τις πόλεις, το περιβάλλον και τη χωρική ανάπτυξη στην Ευρώπη και την Ελλάδα</p> <p>Μ. Αγγελίδης, Μ. Καμχής, Ρ. Μητούλα, Α. Οικονόμου</p>
<p>10. Αρχές Επιστήμης Γεωγραφικής Πληροφορίας – Θεματική Χαρτογραφία</p> <p>Μ. Κάβουρας, Α. Δάρρα, Μ. Κόκλα, Γ. Πανόπουλος, Ε. Τομαή</p>	<p>10. Χωροθέτηση χρήσεων γης και χωρικές αλληλεπιδράσεις</p> <p>Γ. Φώτης, Θ. Βλαστός, Μ. Τζιώτης</p>

	<p>11. Χωροταξικό και Πολεοδομικό Δίκαιο και Δίκαιο Περιβάλλοντος την εποχή του Μνημονίου</p> <p>Δ. Μέλισσας</p>
	<p>12. Το ζήτημα της μεθοδολογίας και της θεωρίας στο σχεδιασμό του χώρου</p> <p>Ε. Παναγιωτάτου (υποχρεωτικό μάθημα)</p>

**Κατάλογος διδασκόντων/-ουσών της Β' κατεύθυνσης «Πολοδομία και Χωροταξία» του Δ.Π.Μ.Σ.
«Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου» 2015 – 2016**

Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών ΕΜΠ

Μέλη ΔΕΠ

Αγγελίδης Μηνάς, Καθηγητής ΕΜΠ

Αντωνοπούλου Σοφία, τέως Καθηγήτρια ΕΜΠ

Αραβαντινός Αθανάσιος, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

Αυγερινού – Κολώνια Σοφία, Καθηγήτρια ΕΜΠ

Βαΐου Κωνσταντίνα, Καθηγήτρια ΕΜΠ

Θεοδωρά Παναγιώτα, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Κλαμπατσέα Ειρήνη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Κουτρολίκου Παναγιώτα (Πέννυ), Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Λυκογιάννη Σταυρούλα (Ρούλη), Λέκτορας ΕΜΠ

Μαντουβάλου Μαρία, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Μάρκου Μαρία, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Μέλισσας Δημήτριος, Καθηγητής ΕΜΠ

Μίχα Ειρήνη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Μπελαβίλας Νίκος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ

Μωραΐτης Κώστας, Καθηγητής ΕΜΠ

Παγώνης Αθανάσιος, Επίκουρος Καθηγητής ΕΜΠ

Παναγιωτάτου Ελισάβετ, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Πολύζος Ιωάννης, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

Σαρηγιάννης Γεώργιος, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

Σερράος Κωνσταντίνος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ

Στεφάνου Ιωσήφ, Ομότιμος Καθηγητής ΕΜΠ

Χανιώτου Ελένη, Επίκουρη Καθηγήτρια ΕΜΠ

Ειδικό Εκπαιδευτικό και Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Ε.Δ.Ι.Π.)

Βαλεριάνου Κωνσταντίνα, ΕΔΙΠ, Δρ. ΕΜΠ

Βασιλαρά Αρχοντούλα, ΕΔΙΠ, Δρ. ΕΜΠ

Διδάκτορες

Βαταβάλη Φερενίκη, Δρ. ΕΜΠ

Οικονόμου Αγησίλαος, Δρ. ΕΜΠ

Σαμαρίνης Πασχάλης, Δρ. ΕΜΠ

Τουφεγγοπούλου Αναστασία, Δρ. ΕΜΠ

Χατζηκωνσταντίνου Ευαγγελία, Δρ. ΕΜΠ

Υποψήφιοι/-ες Διδάκτορες

Κωτσή Αγγελική, Υ.Δ. ΕΜΠ

Μαυρομάτη Σόνια, Υ.Δ. ΕΜΠ

Πατατούκα Έλενα, Υ.Δ. ΕΜΠ

Πετράτου – Φραγκεδάκη Σμαράγδα, Υ.Δ. ΕΜΠ

Τριάντης Λουκάς, Υ.Δ. ΕΜΠ

Χατζηδάκη Ναυσικά, Υ.Δ. ΕΜΠ

Συνεργαζόμενων Σχολών ΕΜΠ

Μέλη ΔΕΠ

Βλαστός Αθανάσιος, Καθηγητής ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Κάβουρας Μαρίνος, Καθηγητής ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Κόκλα Μαργαρίτα, Λέκτορας ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Σαγιάς Ιωάννης, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Φώτης Γεώργιος, Αναπληρωτής Καθηγητής ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Ψαράκη – Καλουπτσίδη Παρασκευή, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών

Ειδικό Εκπαιδευτικό και Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό (Ε.Ε.Δ.Ι.Π.)

Δάρρα Αθανασία, ΕΔΙΠ, Δρ. ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Πανόπουλος Γεώργιος, ΕΔΙΠ, Υ.Δ. ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Τομαή Ελένη, ΕΔΙΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών

Υποψήφιοι/-ες Διδάκτορες

Παγώνη Ιωάννα, Υ.Δ. ΕΜΠ, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ

Παπατζίκου Ελένη, Υ.Δ. Σχολή Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ

Τζιώτης Μιχαήλ, Υ.Δ. ΕΜΠ, Σχολή Αγρονόμων & Τοπογράφων Μηχανικών ΕΜΠ

Άλλων ΑΕΙ & ΤΕΙ

Μητούλα Ρόιδω, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Ηλιοπούλου Πολυξένη, Καθηγήτρια ΤΕΙ Αθηνών, Δρ. Οικονομικής Γεωγραφίας

Σπουρδαλάκης Μιχάλης, Καθηγητής Τμ. Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης Ε.Κ.Π.Α.

Καμχής Μάριος, Δρ. Πολεοδόμος – Χωροτάκτης, Στέλεχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Μπαλαμπανίδης Δημήτριος, Υ.Δ. Τμήματος Γεωγραφίας Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου

Κατάλογος προσκεκλημένων ομιλητών/τριών της Β' κατεύθυνσης «Πολεοδομία και Χωροταξία» του Δ.Π.Μ.Σ. «Αρχιτεκτονική – Σχεδιασμός του Χώρου» 2015 – 2016

Διαμαντόπουλος Δημήτριος, Αρχιτέκτων Μηχ.

Ζήφου Μαρία, Δρ. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Νουκάκη – Μπαπάλου Παρασκευή, τέως Καθηγήτρια ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων

Σιατίτσα Δήμητρα, Δρ. ΕΜΠ, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών

Χατζημιχάλης Κωστής, Ομότιμος Καθηγητής Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου, Τμήμα Γεωγραφίας